

Státní zásahy a jejich selhání Ekonomická analýza veřejných statků

ked

Státní zásahy a jejich selhání

ked

Selhání
trhu

Státní
zásahy do
ekonomiky

Selhání státních
zásahů
(vládní selhání,
selhání státu)

ked

Základní oblasti

- omezené informace;
- omezená možnost kontrolovat soukromý sektor;
- omezená kontrola nad byrokratickým aparátem;
- omezení vyplývající z podstaty politického procesu – nutno vycházet z teorie veřejné volby.

ked

Pozitiva státních zásahů

- **Stát je ve srovnání s trhem efektivnější :**
 - *v realizaci rozhodnutí politického charakteru,*
 - *v administrativní regulaci,*
 - *v rychlém soustředění a využití zdrojů,*
 - *v zabezpečení kontinuity a stability služeb,*
 - *v prevenci vykořisťování či diskriminace,*
 - *v zabezpečení bezpečnosti,*
 - *v zabezpečení rovnosti,*
 - *v zabezpečení sociální soudržnosti a sociálního smíru.*

ked

Selhání státních zásahů

- Pod pojmem selhání státních zásahů rozumíme celou škálu problémů, které se projevují v důsledku použití nesprávné, a tudíž neúčinné hospodářské politiky.

ked

Hlavní příčiny selhávání vládních zásahů

- Mezi hlavní příčiny, které vedou k tomu, že vládní intervence nedosahují svých zamýšlených cílů, patří:
 - **časové zpoždění;**
 - **informační asymetrie;**
 - **vláda jako skupina jednotlivců;**
 - **krátkodobý horizont v rozhodování.**

ked

Příčiny neefektivnosti vládních zásahů

- vládní opatření si nesou náklady administrativní a transakční,
- obtížná předvídatelnost důsledků státních zásahů,
- problematické modelování sociálně-ekonomických procesů,
- rozpor mezi politiky a ekonomy,
- přirozené následky principu subsidiarity.

ked

Ekonomická analýza veřejných statků

ked

Členění ekonomických statků

- Ekonomické statky se dají dělit dle různých hledisek, přičemž jednotlivá členění se vzájemně prolínají.
 - *Hledisko spotřeby* (spotřební x kapitálové statky)
 - *Hledisko vzájemného vztahu* (substituty x komplementy)
 - *Hledisko geografické* (národní x regionální x lokální statky)
 - *Hledisko způsobu rozhodování o výrobě či spotřebě statků a jejich financování* (soukromé x veřejné statky)
 - *Hledisko ekonomické* (soukromé x veřejné x smíšené statky)

ked

Čisté soukromé statky

- O produkci a spotřebě těchto statků rozhodují **jednotlivci**.
- **Spotřeba** daných statků se dá mezi jednotlivce rozdělit (= **je dělitelná**).
- Produkce i spotřeba jsou **rivalitní**.
- **Užitek** z produkce či spotřeby je **individuální**.
- Charakteristická je vylučitelnost ze spotřeby cenovým mechanismem.

Příklad:

ked

Čisté veřejné (kolektivní) statky I.

- Jedná se o **statky kolektivní spotřeby**.
- **Spotřeba je nerivalitní a nedělitelná**.
- **Nedělitelná je také kvalita** (standard) statku.
 - *jev přetížení*
- Spotřebu není možné ocenit, **mezní náklady** spotřeby jsou pro každého dalšího uživatele **nulové**.
- Jednotlivce **nelze ze spotřeby vyloučit**.
- Jedná se o statky s **automatickou spotřebou**.

Příklad:

ked

Čisté veřejné (kolektivní) statky II.

- čisté veřejné statky s **automatickou spotřebou** – jsou kryty a integrovány do fiskálního systému (příklad)
- čisté veřejné statky s **fakultativní spotřebou** – lze financovat například vybíráním poplatků (vstupného), které umožní financování provozu (příklad)

ked

Smíšené veřejné statky

- **Spotřeba** těchto statků je **dělitelná**.
- Tuto **spotřebu je možné ocenit** a pokud jednotlivec uživatelský poplatek nechce platit, **lze daného jednotlivce ze spotřeby vyloučit**.
- **Kvalita** (standard) smíšených veřejných statků mezi jednotlivci je **nedělitelná**.
- **Spotřeba** smíšených kolektivních statků může být **fakultativní** nebo **příkázaná státem**.
- **Užitek** ze spotřeby smíšených veřejných statků je **individuální**.

Příklad:

ked

Ekonomická analýza statků I.

- Rozlišujeme ekonomické statky, které jsou **plně dělitelné** mezi jednotlivce a statky, které **dělitelné nejsou**.
- **Z nedělitelnosti ekonomických statků vyplývá:**
 - nerivalita,
 - neochota projevit své preference dobrovolně,
 - nemožnost učinit alokační rozhodnutí prostřednictvím cen.

ked

Ekonomická analýza statků II.

- **Z dělitelnosti vyplývá:**
 - možnost dosáhnout stavu ekonomického optima v podmínkách dílčí a všeobecné rovnováhy,
 - platnost tzv. zlatého pravidla pro každou dvojici statků a pro každou dvojici ekonomických subjektů.

ked

Zabezpečování veřejných statků

- **Veřejné statky se pro obyvatelstvo zpravidla zajišťují prostřednictvím:**
 - **neziskových organizací**, které jsou k tomuto účelu zřízeny ve veřejném sektoru,
 - **státních a komunálních podniků**, a to zejména v případech zabezpečování takových **statků, které je obtížné zahrnout do tržních statků**. resp. tam, kde trh při jejich zabezpečování selhává,
 - **zakázky u soukromého sektoru**, je-li možné zajistit veřejné statky hospodárněji v požadovaném množství a kvalitě,
 - **založení společného podniku** (PPP),
 - **neziskových organizací občanského sektoru**,^{ked} reprezentovaného veřejně prospěšnými organizacemi.

Odpovědnost za zabezpečení veřejných statků

- **Decentralizace zabezpečování veřejných statků -> analýza prospěchu.**
- **Je nutné rozhodnout:**
 - pro kolik obyvatel konkrétní veřejný statek zabezpečovat,
 - jaké druhy veřejných statků bude příslušný stupeň veřejné správy zabezpečovat,
 - jaký standard veřejných statků financovat.
- **obce x kraje x stát**

Problém černého pasažéra

- Jednou z klíčových vlastností veřejného statku je, že v zásadě je velmi obtížné, respektive nemožné vyloučit jednotlivce ze spotřeby daného statku.
- Statek tedy může spotřebovat i ten jedinec, který za něj nezaplatil, protože neexistuje důvod, proč by měl pravdivě vyjadřovat svou ochotu platit (může se spoléhat na to, že bude mít užitek ze spotřeby těch osob, které ochotu zaplatit projeví).
- **Za tzv. černého pasažéra tedy považujeme takového jedince, který veřejné statky využívá, ale nechce na ně dobrovolně finančně přispívat.**

Použitá literatura

- HALÁSEK, D. *Veřejná ekonomika*. 2. vyd. Opava: Optys, 2007, 207 s. ISBN 80-85819-60-0.
- HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A. a kol. *Veřejné finance*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 340 s. ISBN 978-7357-497-0.
- OCHRANA, F. *Veřejný sektor a efektivní rozhodování*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2001, 246 s. ISBN 80-7261-018-X.
- STIGLITZ, J. E. *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-454-1.
- STRECKOVÁ, Y. A KOL. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Praha, 1998. ISBN 80-7226-112-6.
- TETŘEVOVÁ, L. *Veřejná ekonomie*. 1. vyd. Příbram:ked Professional Publishing, 2008, 185 s. ISBN 978-80-86946-79-5.